

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA INNOVATSION YONDASHUV

Abduraxmonov U. Sh.

Qo'qon DPI o'qituvchisi

Valijonova Z. A.

Qo'qon DPI talabasi

Annotatsiya. Annotatsiya: Mazkur maqola boshlang'ich ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarning ahamiyati va qo'llanilish usullarini tahlil qilishga bag'ishlangan. Bugungi kunda ta'lim tizimidagi zamonaviy tendensiyalar, jumladan, raqamli texnologiyalar, interaktiv metodlar va pedagogik yangiliklar boshlang'ich sinf o'quvchilarining ta'lim sifatini oshirishga yordam bermoqda. Maqolada innovatsion yondashuvlarning boshlang'ich ta'limdagi roli, ta'lim samaradorligini oshirishga ta'siri, shuningdek, o'qituvchilarning o'z faoliyatida zamonaviy vositalardan foydalanish zarurati kabi masalalar muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: pedagogika, innovatsion pedagogika, boshlang'ich ta'lim pedagogikasi, pedagogik jarayon, innovatsion muhit, innovatsion jarayon.

Innovatsion muhit – bu pedagogik jamoada, umuman ta'lim muassasasida shunday ijodiy, samimiy, do'stona sharoit tug'diradiki, unda o'qituvchi o'zini erkin his qiladi, jamoada ichki intilish, moddiy, ma'naviy qiziqish yuqori darajada bo'ladi. U muhitda o'qituvchi ijodiy fikr yuritishga, ishlashga tayyor bo'ladi.

“Innovatsion ta'lim” deganda odatda o'quv jarayoniga yangi (foydali) elementlar olib kirish tushuniladi. Shuning uchun ta'lim tizimida innovatsiya o'zgartirish bilan bevosita bog'liq. Bunday o'zgartirishlar ta'lim tizimining: maqsadiga, mazmuniga, metod, texnologiyasiga, tashkil etish shakli va boshqaruv tizimiga; 89as hu89ct faoliyatdagi o'ziga xoslik va o'quv-bilish jarayonini tashkil etishga; ta'lim darajalarini nazorat qilish va baholash tizimiga; o'quv-metodik ta'minotiga; tarbiyaviy ishlar tizimiga; o'quv reja va o'quv dasturlariga; o'quvchi va o'qituvchi faoliyatiga bog'liq.

Yangilik tarixiy aspektda nisbiylik ahamiyat kasb etadi. Yangilik aniq tarixiy xarakterga ega, ya'ni o'z vaqtdan oldin paydo bo'lishi mumkin, o'z vaqtida me'yor bo'lishi yoki eskirishi ham mumkin.

Birinchi klassifikatsiya (guruh) – yangiliklarni kiritish, maktab va oliy tizimda sodir bo'ladigan 89as hu89ct jarayonga aloqadorligi bilan asoslanadi. Ushbu jarayonni tushunishga tayanib, quyidagi ko'rinishdagi yangilik xillarini ajratish mumkin: ta'lim maqsadi va mazmuniga; 89as hu89ct jarayon metodikasi, vazifalari, usullari, texnologiyalarga; ta'lim va tarbiyani tashkil etish shakllari va vositalari; rahbariyat, pedagog va o'quvchilar faoliyatiga.

Ta'lim tizimiga ikkinchi klassifikatsiya (guruh) – yangilikni kiritish masshtabi (hajmi) belgisiga asoslanadi. Bu erda quyidagi o'zgarishlarni ajratish mumkin: bir-birlari bilan bog'liq bo'lmagan 89as h va alohida (bir tomonlamalilik); kompleks, o'zaro bir-biri bilan bog'liq; butun maktab va oliy tizimni qamrab oluvchi, tizimli.

Uchinchi klassifikatsiya (guruh) – innovatsion imkoniyatlarga qarab amalga oshiriladi. Bu holatda e'tiborga olinadi:

-ta'lim dasturlari, o'quv rejalar, tuzilmalarni takomillashtirish, ixtirochilik, - ko'rinishlarni o'zgartirish bilan bog'liq ma'lum va qabul qilinganlarni modifikatsiyalash;

-kombinatorlikka (o'zgartirishlar) xos yangilik kiritish; radikal o'zgartirishlar.

Ta'lim tizimida yangiliklar kiritish mazmuni va yo'nalishlari masalasini o'rganishga kirishishdan oldin “Pedagogik tizim” va “Pedagogik tizimda yangiliklar kiritish” tushunchasini aniqlab olaylik.

Pedagogik jarayon bilamizki, 90as hu90ct tizim asosida yo'lga qo'yiladi. Pedagogik tizim – bu tashkil etuvchilarning birlashtirilgan majmui bo'lib, ular o'zgarishlarda ham barqarorligicha qolaveradi. Agarda o'zgarishlar (yangilik kiritish) qandaydir mumkin bo'lgan chegaradan oshib ketsa, tizim buziladi, uning o'rniga yangi boshqa hususiyatli tizim yuzaga keladi.

Pedagogik tizim – elementlarning juda mustahkam birlashuvidir. Har qanday 90as hu90ct tizimning tuzilishi hozirgi davrda quyidagi elementlar yig'indisidan iborat bo'lib, ular o'zaro bog'liq holda quyidagi ko'rinishga ega: o'quvchi; tarbiyaning maqsadi; tarbiya mazmuni; tarbiya jarayoni; o'qituvchilar (yoki TTV – ta'limning texnik vositalari); tarbiyaviy ishlarning tashkiliy shakllaridan iborat bo'ladi.

Ko'rilgan tizimni mukammal tarkibiy tuzilish emas deb hisoblashga asoslarimiz bor. Ko'rsatib o'tilganlarga qo'shila olmaydiganlar 90as hu90ct tizimning muhim tarkibiy qismlari, shuningdek, “natijalar”, “o'quv tarbiyaviy jarayonni boshqarish”, “texnologiya”lardan iborat, deb ham hisoblashlari mumkin.

Shu bilan birga topshiriqni baholash darajasining o'zidayoq, texnolog ma'lum jarayonlar hamda hodisalarga tayanadi. Ma'lum jarayonlar muvaffaqiyat ifodasining dalili sifatida foydalaniladi, ajoyib xodisalar natijalari esa yangi sabab va formula manbalari sifatida amalga oshiriladi. O'quv texnologiyalarni loyihalashtirish metodik “tajribalarni umumlashtirishdan” farqli “mumkin emas” xulosasini bermaydi. Texnolog uchun bu faqatgina vaqt va harajatlar masalasidir. Texnolog faqatgina yaxshi ma'lum, tekshirib ko'rilgan, asoslangan, shubha qilinmaydigan fikrlarga asoslanadi. Texnolog tajribalar o'tkazmay, aniq ko'zlangan natijalar bilan ish olib boradi. Texnologiya variantlikka yo'l qo'ymaydi uning asosiy vazifasi -aniq kafolatlangan natija olishdir, u har doim ham asosiy echimida oddiydir. Asosiy echimni tushunish qolgan hammasini, o'zaro zarur elementlar tizimi, tartibining mazmunini ochib beradi. Texnologiyadan hech bir qismini olib tashlab bo'lmaydi, u erda ortiqchasi bo'lmaydi, bo'lishi mumkin ham emas. Bu juda murakkab holat, har ikkinchi o'qituvchi izlash – tadqiqotchilik tartibida ish olib boradi 90as hu bilan bolaning maktabdagi hayoti natijasining noaniqligini kuchaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mavlonova R., Rahmonqulova N. Boshlang'ich ta'limni integratsiyalash. -Toshkent. 2011. B.182.
2. Omonov H.T. Olamning umumiy ilmiy manzarasini yaratishda fanlar integratsiyasi va differentsiatsiyasining roli // Ta'lim tizimida ijtimoiy-gumanitar fanlar. -2007. - № 3. B.437.
3. Nuriddinova M.I. Tabiatshunoslikni o'qitish metodikasi. - O'quv qo'llanma.T., 2005.
4. Shirinboyev Sh. Tabiatshunoslik darslarida ekologik tarbiya// “Boshlang'ich ta'lim”. - 1993. - №5-6. B.319.
5. Rakhmankulova, N. K. (2022). METHODS OF TEACHING MATHEMATICS IN EDUCATION. In ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ (pp. 15-17).
12. Norbo'tayev X.B., Shoyqulova N. Fanlararo ekologik tarbiya. Uslubiy qo'llanma. – Toshkent: “DIZAYN-PRESS”, 2012. B.106.